

Nr 814

Av herr andre vice talmannen **Cassel m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 42, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statskontoret m. m. och statens datamaskinfond.*

(Lika lydande med motion nr 689 i Första kammaren)

Den snabba ökningen under senare år av utgifterna för den offentliga verksamheten har gått hand i hand med en skärpning av skattetrycket och en försämring av penningvärdet. Båda har varit av anmärkningsvärd omfattning. Hittillsvarande linjer för utgiftspolitiken innebär att man accepterar en automatisk expansion av den statliga verksamheten och resignerar inför en ständigt fortgående skatteskärpning. De innebär också att man in-tecknar framtiden. Långt i förväg fattas beslut om att för offentliga ändamål disponera de inkomstökningar som blir resultatet av förväntade produktivitetsoökningar inom näringslivet. Detta är ett ytterst oroande perspektiv för hela vår ekonomi, inte minst mot bakgrund av den brist på arbetskraft som kan väntas bli alltmer utpräglad under det kommande decenniet.

Utifrån ett främst samhällsekonomiskt betraktelsesätt har vi därför i motion nr II: 236 till årets riksdag yrkat att det skulle tillsättas en besparingsutredning för att företa en principiell omprövning av statsutgifterna och hela den statliga verksamheten oberoende av tidigare fattade beslut.

En sådan omprövning av statsverksamheten i stort genom en besparingsutredning kan dock inte på kort sikt komma åt att påverka effektiviteten i den löpande driften vid statsmyndigheterna. Härför erfordras en intensifiering av rationaliseringsarbetet. Detta synes hittills ha bedrivits i alltför långsam takt.

Fältet för besparingar genom rationalisering är utomordentligt stort i statens nära 30-miljardarsbudget. Det bör särskilt påpekas att det inte är transfereringsutgifterna som svarat för de senaste årens utgiftsexpansion utan i stället utgifterna för konsumtion och investering, d. v. s. löner, omkostnader och byggande i den löpande statliga verksamheten. Sedan 1948 har dessa i motsats till utgifterna för de statliga transfereringarna stigit i avsevärt snabbare takt än nationalprodukten.

Ansvar för det centrala statliga rationaliseringsarbetet vilar i första hand på statskontoret. I konsekvens med vår ovan deklarerade inställning till be-

sparingar anser vi det angeläget att statskontoret erhåller de resurser verket anser erforderliga för sitt arbete och bedömer sig kunna nyttiggöra i form av effektivitetshöjningar inom statsförvaltningen. Det finns all anledning förmoda att utgifter av detta slag ger god räntabilitet såväl ur statsverkets som ur samhällets synpunkt. De bör därför ges hög prioritet.

Den förstärkning av statskontorets resurser som föreslås i proposition nr 42 synes väl motiverad. Förslaget innebär bl. a. att inom statskontoret organiseras fyra relativt självständiga avdelningar för rationaliseringsutredningar. I statskontorets eget organisationsförslag hade räknats med fem sådana avdelningar, som man ansett sig ha möjlighet att rekrytera med erforderlig kvalificerad personal. I departementsbehandlingen av förslaget har emellertid chefen för finansdepartementet utan godtagbar motivering företagit en nedprutning med en av dessa rationaliseringsavdelningar. Det förefaller vara dålig ekonomi att pruta just på en av de få poster i statsbudgeten som verkligen är av intäktsskapande natur.

Enligt statskontorets förslag skulle dess rationaliseringsutredningar ledas av organisationsdirektörer (i lönegrad B 1—B 3), underställda resp. avdelningschefer (B 4), och dessa i sin tur underställda generaldirektören och styrelsen. En överdirektör och souschef skulle närmast leda det inre arbetet. Enligt propositionen föreslås emellertid nu att överdirektören skall skjutas in som en mellaninstans mellan avdelningscheferna och generaldirektören. Det blir en klumpig organisation, med en orimligt stor överbyggnad ovanpå de utredande enheterna. Statskontoret, som skall utgöra statsförvaltningens främsta expertis i organisationsfrågor, bör självt ha en smidig — och fördömlig — organisation. Med hänsyn härtill bör riksdagen utan nedprutning och i oförändrad form fastställa det förslag till organisation för statskontoret som verket framlagt i sina anslagsäskanden för 1965/66.

I prop. nr 42 lägges stor vikt vid utvecklingen av ADB för administrativa ändamål. Det är mycket tillfredsställande om statsförvaltningen kan hålla sig väl framme då det gäller att utnyttja de nya tekniska hjälpmedlen. Det finns emellertid anledning att i detta sammanhang understryka att statskontoret ingalunda har att syssla enbart med den rent tekniska rationaliseringen av myndigheternas arbete. Man riskerar då att med tekniskt raffinerade metoder rationalisera en verksamhet som i sig själv är helt överflödigt. Statskontorets uppgift är därför också självfallet att i besparingssyfte granska myndigheternas sätt att fullgöra de funktioner statsmakterna ålagt dem. Hittills synes statskontoret inte ha orkat med någon mera omfattande verksamhet av detta slag. Vi förutsätter att detta berott på bristande resurser och att en ändring i detta avseende nu kan förväntas.

Statskontoret bör sålunda vid varje rationalisering inom en myndighet gå igenom dess i instruktionen fastslagna målsättning och ställa den faktiskt bedrivna verksamheten i belysning därav. En systematiskt bedrivna sådan genomgång torde kunna ge upphov till ett inte oväsentligt antal besparings-

förslag. Det finns vidare anledning begära av statskontoret att man i det praktiska arbetet utnyttjar insikten om att konkurrens befrämjar effektiviteten inom all verksamhet. Brist på konkurrens leder erfarenhetsmässigt alltid till sjunkande effektivitet. Det gäller såväl i offentlig förvaltning som enskilda monopol. I egenskap av rationaliseringsorgan inom den offentliga förvaltningen borde statskontoret i varje utredning utgå från frågan: Vilka prestationer eller tjänster måste nödvändigtvis utföras i statlig regi och i vilka fall kan man tänka sig att skapa konkurrerande alternativ? Rätt utnyttjad erbjuder sig här en väg till ökad effektivitet i samhället som skulle kunna ge långt större rationaliseringsvinster i framtiden än någon aldrig så fulländad teknisk förändring av det administrativa förfarandet i myndigheterna.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 42/1965 angående anslag för budgetåret 1965/66 till statskontoret m. m. måtte godkänna den i statskontorets anslagsäskanden föreslagna organisationen för verket och i överensstämmelse därmed anvisa de anslag som upptagits i statskontorets äskanden.

Stockholm den 6 april 1965

Leif Cassel

Gösta Bohman

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Hans Nordgren

Bo Turesson

Karin Wetterström

Nr 815

Av herr **Antonsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 63, angående det statliga utvecklingsbiståndets administration.*

(Lika lydande med motion nr 690 i Första kammaren)

Stockholm den 6 april 1965

Johannes Antonsson

Folke Nihlfors

Ola Ullsten

Torsten Gustafsson

Ingemar Mundebo

i Stenkyrka